

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Motivace žáků při volbě povolání
Motivation of Students in Occupational Choices

Simona Škoudlínová

Vedoucí práce: PhDr. Jarmila Mojžíšová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B U-PVOV (7507R056)

PRAHA 2020

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Motivace žáků při volbě povolání potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne .....

podpis .....

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí své práce PhDr. Jarmile Mojžíšové, Ph.D., za její cenné rady, připomínky, trpělivost a podporu při zpracovávání práce. Rovněž děkuji svým respondentům za jejich ochotu při vyplňování dotazníků, protože bez nich by tato práce nemohla vzniknout.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá vnitřní a vnější motivací žáků při ukončování povinné školní docházky na základní škole, kdy si žáci volí střední školu, nebo učební obor pro své budoucí povolání, které chtějí vykonávat. Cílem práce bylo zjistit, jaké faktory se na volbě tohoto rozhodnutí žáků podílejí. Text je rozdělen do dvou základních částí – teoretické, kde je poukázáno na ty faktory, které ovlivňují budoucí kroky žáků směrem k jejich dalšímu růstu, tím zároveň k volbě povolání. Je zde nastíněno, jaké druhy motivace jsou pro žáky důležité k jejich rozvoji, vývoj osobnosti žáka k profesnímu zaměření. Druhá praktická část se zaměřuje na konkrétní provedený výzkum, který se týká zvolení střední školy, nebo středního odborného učiliště u žáků 9. tříd dvou základních škol v Praze. Pro výzkum byla zvolena dotazníková metoda, kdy vybraní žáci anonymně z důvodu ochrany dat zaškrtovali, nebo vytvářeli odpovědi na koncipované otázky, které byly z části uzavřené, z části otevřené. Žáci ve svých odpovědích použili svůj subjektivní pocit, vyjádřili v dotazníku to, co je motivovalo nejvíce k volbě svého budoucího povolání, k zaměření oboru, který si zvolili formou výběru střední školy či učiliště. Odpovědi žáků na otázky jsou znázorněny grafy s následným komentářem. Cíl práce byl naplněn.

KLÍČOVÁ SLOVA

Vnitřní a vnější motivace, kariérové poradenství, výchovný poradce, volba povolání.

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with internal and external motivation of pupils at the end of compulsory school attendance at elementary school, when pupils choose secondary school or apprenticeship for their future career they want to pursue. The aim of this work was to find out what factors are involved in the decision of this pupil. The text is divided into two basic parts – theoretical, where it is pointed out those factors that influence the future steps of pupils towards their further growth the choice of profession at the same time. It is outlined here which kinds of motivation are important for pupils for their advancement, development of pupil personality for professional focus. The second practical part is focused on the specific realized research concerning of the selection of a secondary school or a secondary vocational school in primary school pupils of the 9th class of two primary schools in Prague. The questionnaire method was chosen for research, when selected pupils checked anonymously, for data protection, or created answers to conceived questions that were partly closed, partly open. Pupils used their subjective feeling in their responses, expressing in the questionnaire what motivated them most to choose their future profession, to focus the field which they chose by selection a high school or vocational school. The answers of the pupils are represented by graphs with follow – up comment. The aim of the work was filled.

KEYWORDS

Internal and external motivation, career guidance, educational advisor, career choice.

Obsah

Obsah.....	5
Úvod.....	7
1 Úvod do teoretické problematiky.....	8
1.1 Motivace a osobnost dítěte.....	10
1.2 Motivace k učení.....	11
2 Faktory ovlivňující motivaci volby povolání či následného vzdělání.....	15
2.1 Vnitřní faktory.....	15
2.2 Vnější faktory.....	16
2.2.1 Rodina.....	16
2.2.2 Škola.....	17
2.2.3 Vrstevníci, vrstevnické skupiny, přátelé.....	18
2.3 Demotivační faktory.....	18
3 Volba povolání.....	20
3.1 Vývojová stádia k profesnímu směřování žáků.....	21
3.2 Podpora žáků při volbě povolání či následného vzdělání.....	22
4 Kariérové a výchovné poradenství.....	24
4.1 Kariérové poradenství.....	25
4.1.1 Školní speciální pedagog.....	25
4.1.2 Školní psycholog.....	26
4.1.3 Výchovný poradce.....	26
4.2 Kariévní poradenství jako nástroj formování představ a jeho role při výběru povolání či dalšího vzdělání.....	27
4.2.1 Veletrh středních škol.....	28

4.2.2	Dny otevřených dveří.....	28
4.2.3	Webové stránky středních škol, středních odborných škol a učebních oborů.....	28
4.2.4	Školní informační nástěnky	29
5	Výzkumné šetření	30
5.1	Cíl výzkumného šetření	30
5.2	Metodologie výzkumného šetření.....	30
5.3	Charakteristika dotazníkové šetření.....	34
5.4	Dotazníkové otázky	35
5.5	Analýza a interpretace dat.....	35
	Závěr.....	47
6	Zdroje	48

Úvod

Když jsem si vybírala téma pro svou Bakalářskou práci, které by mě zajímalo, vrátilo mě to do doby, když já sama jsem si musela zvolit, kam povedou moje kroky po ukončení základní školy. Proto zvolené téma bylo jasně dáno – **Motivace žáků při volbě povolání**. Musím konstatovat, že moje volba v době, když mi bylo 15 let nebyla zrovna ta správná. Z tohoto důvodu mě samotnou zajímalo, jak se k této problematice, jakou volba střední školy a následně volba povolání jistě je, staví dnešní mladí lidé, které toto rozhodování právě nyní čeká. Jaké mají představy o tom, čím by se chtěli v životě zabývat, jakou školu si vybírají. Které faktory hrají důležitou roli, když se mladí lidé rozhodují o svém budoucím povolání, zda jim je někdo vzorem, kdo jim poskytuje potřebné informace o možnostech studia po ukončení 9. třídy základní školy atd.

Každý z nás si tímto složitým úsekem svého života jistě prošel, musel zvolit kam bude směřovat své další kroky po ukončení povinné školní docházky. Tato rozhodnutí se dělají ve věku, kdy mnozí jedinci ještě nejsou příliš „zralí“ na důležitá rozhodnutí, která mohou ovlivnit jejich budoucí život. V tomto důležitém období velkých rozhodnutí je velmi potřebná pomoc ze strany rodičů, učitelů a dalších odborníků, kteří se zabývají poradenstvím, které vede k volbě povolání. Je potřeba umět žáky správně motivovat dle jejich schopností a snažit se jim přiblížit to, co je důležité vědět a umět pro výběr určité profesní specializace.

Cílem této práce je jednak popsat faktory, které ovlivňují výběr dalšího vzdělávání po ukončení povinné školní docházky u žáků, jednak charakterizovat roli, kterou hraje kariérové poradenství, výchovné poradenství a další faktory, které na žáky v rámci výběru jejich budoucího povolání působí. Hlavní metodou bude dotazníkové šetření vybraného vzorku žáků 9. tříd dvou základních škol v Praze, jelikož jsou to právě oni, kdo po skončení daného stupně edukace následně zvažují, jakou cestou se ve svém studijním/pracovním životě vydají.

1 Úvod do teoretické problematiky

Vzdělání jako základ pro možné další uplatnění ve společnosti v období dospělosti není možné ničím zpochybňovat. Minimálně ve vyspělých technologických a informačních společnostech se bez jeho úspěšného absolvování člověk na žádné pozici neobejde.

Naprostá většina zemí má tak stanovenou určitou základní dobu. Tento stanovený čas musí každý občan té země v době před dosažením dospělosti vzděláváním strávit. Je to vlastně takové určité penzum poznatků a dovedností, které jsou pro konkrétní stát stanoveny jako povinné.

V České republice lze hovořit minimálně o devíti letech povinné školní docházky do základní školy, kdy při porušení této povinnosti jsou zákonní zástupci dítěte sankcionováni na základě legislativy. Každý český občan musí takzvaně „odchodit“ základní školu, nebo se o to alespoň v souladu se svými možnostmi a schopnostmi co nejvíce snažit. Takto nastoleným způsobem je pro stát zajištěno, že jeho občané nezůstanou negramotnými jedinci a budou schopni k jeho fungování do budoucna mnohým potřebným přispět.

Kromě společenské roviny uplatnění stojící za vzděláváním, je však možné na edukaci nahlížet též z roviny osobního úhlu pohledu samotných vzdělávaných subjektů. Většina jedinců totiž má během svého dětství a následného vzdělávání alespoň rámcovou představu (či minimálně nápad), týkající se toho, čemu by se chtěli v dospělosti věnovat v rámci svého profesního zaměření. V jaké oblasti by to mělo být, nebo dokonce, jakou profesní pozici by chtěli zastávat, poté, co se zapojí coby plnohodnotní členové trhu práce.

Tato práce je věnována problematice, jakou je motivace žáků, kteří ukončují vzdělání na základní škole a rozhodují se k následnému pokračování ve studiu, v dalších vzdělávacích institucích. Právě dalším vzděláváním totiž může jedinec, který skončil základní školu, rozšiřovat své klíčové kompetence na odborné kompetence a zvyšovat své šance na získání pracovního místa, které bude co nejlépe odpovídat jeho vlastním představám a dokáže jej taktéž i finančně zabezpečit.

Stejně tak, jako je to v případě jakékoliv jiné činnosti, je edukace spojena s motivací člověka k určitému žádoucímu chování a jednání ve společnosti. Bez toho, aby se jedinec

sám osobně zajímal o další studium, měl zájem ho nastoupit a taktéž i dokončit, nelze očekávat, že by k podobnému úspěšnému zakončení studia reálně vůbec došlo.

V první řadě je potřeba si vymezit stěžejní pojmy, které jsou pro správné pochopení textu důležité. K nim patří motivace a její vztah k osobnosti člověka, kariérové a výchovné poradenství a také samotná volba povolání.

Pojem motivace se dnes velmi hojně využívá. Motivace má různou formu, kdy může být pozitivní, tak negativní, vnitřní a vnější, či krátkodobá, nebo dlouhodobá. Obecně je podstatou motivace zaměření a aktivace jedince. V dětství je motivace jinak silná, než v období dospívání. U žáků na základní škole se dá spíše uvažovat o motivaci krátkodobé. Motivace je proces usměrňování (direktivní funkce), udržování (dokud není dosaženo cíle) a energetizace chování (určování jeho síly), který třebaže vychází z biologických zdrojů je psychický fenomén. (Nakonečný, 1997)

Být správně motivovaný znamená motivovat druhé. Motivace je velmi důležitým faktorem úspěchu. Samotný proces motivace vyplývá ze snahy jedince obnovit ztracenou rovnováhu, fyziologickou, nebo psychologickou a znovudosažení rovnováhy znamená dosažení určitých cílů. Ztráta psychické rovnováhy se projevuje stavem, který můžeme nazvat potřebou, která je základním východiskem motivace. (Nakonečný, 1997) Je potřeba si též uvědomit, že nás motivuje vždy celý komplex motivů, není jím pouze jeden motiv (Petrová, Plevová, 2006), s tím, že tyto motivy se vzájemně ovlivňují a jsou spolu propojeny.

V průběhu života se vytváří relativně stálý soubor motivů, který se označuje jako hodnotový, nebo jinak řečeno motivační systém osobnosti. Motivované chování, které směřuje k námi danému cíli, je regulováno nejenom emocemi, nebo velmi často očekávanými různými hodnotami, ale opírá se také o minulou zkušenost. Je modifikováno přítomností a zahrnuje v sobě očekávání týkající se budoucnosti. (Kohoutek, 2002)

V současné době hledají personální agentury neustále nové schopné lidi, kteří dokážou motivovat jak sami sebe, tak i své kolegy.

„Od vysoce postavených manažerů se očekává, že budou sami dostatečně motivovaní, ale také, že dokážou motivovat své podřízené. Motivace je důležitý úkol vedoucích pracovníků.“
(Vévoda, a kol. 2013, s. 15)

Motivace obecně znamená snahu, touhu, potřebu, přání a další důležité faktory pro člověka. Každý má svoji vnitřní hnací sílu, takový svůj motor, nebo můžeme mluvit o stavu duše člověka, která vše aktivuje, dává do pohybu. „*Je to řetěz různých reakcí – potřeby pomáhají ke vzniku přáním či cílům, které tvoří napětí a směřují ke zrodu aktivit směřujících k dosažení stanovených cílů.*“ (Vévoda a kol., 2013, s. 15)

Podle Armstronga je motiv důvodem, proč něco dělat a proč se vydat určitým směrem. Lidé jsou motivováni, pokud za očekávaný výsledek uspokojí své potřeby, když jejich kroky povedou k dosažení cíle, nebo že získají hodnotové odměny. Teorie motivace má za úkol objasnit tyto faktory, které mají vliv na člověka, na úsilí, které lidé vkládají do učení, následně do pracovní činnosti, míru angažovanosti a spontánní chování. (Armstrong, 2009)

Motivace nepatří k pojmům s jednotnou definicí. Dle psychologického slovníku lze motivaci definovat jako „*proces usměrňování, udržování a energetizace chování, který vychází z biologických zdrojů.*“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 328) Avšak mnozí autoři uvádí v nemalé míře i jiné než biologické zdroje. Například Madsen motivaci vymezuje jako „*všechny proměnné, které aktivují, udržují a usměrňují chování*“. (Madsen, 1972, s. 53) Motivace je vlastně proces směřování a udržování nějakého chování, které je pro danou činnost, nebo společnost žádané.

1.1 Motivace a osobnost dítěte

Velká část lidského chování směřuje vždy k určitému cíli, který si jedinec stanovil. Lidé pak své chování inteligentním způsobem dokáží měnit tak, aby daného cíle pokud je to možné dosáhli. Svým chováním tak reagují na příležitosti, které jim různé okolnosti nabízejí, vnější podněty, či další druhy cílů, kterých chtějí dosáhnout. V rámci každé osobnosti tak jde vždy především o individuální koncept. „*Daný motiv může být spojen s množstvím odlišujících se způsobů jednání. Analogicky tak i stejné jednání může sloužit k odlišným cílům.*“ (Blatný, 2010, s. 14)

Každý člověk se rodí s jistými vlohami, které pak během svého života v menším, nebo ve větším rozsahu dále rozvíjí. „*Osobnost člověka, což je pak výsledkem vzájemného působení vlastností vrozených (zděděných), vlastností okolního prostředí, jakým je (výchova,*

zázemí) a vlastních činů a rozhodnutí (co děláme, kam s tím směřujeme a jak myslíme). První dvě skupiny nelze ovlivnit. Poslední skupinu ano.“ (Jeřábková, Srbová, 2007, s. 11)

Dětská tvořivost by se měla vždy umět podporovat správnou motivací, měla by se brát především v potaz jedinečnost každého dítěte. Dítě by se mělo těšit na to, že získává nové informace a dovednosti. Správně motivované dítě se naučí samostatnosti, je sebejisté a sebevědomé, dokáže za sebe převzít určitou zodpovědnost, která je v každém věku odlišná a získává schopnost samo své chování a jednání zhodnotit. Naladit dítě pro určitou činnost, získat jeho zájem o něco konkrétního, vzbudit v něm chuť něco chtít vykonávat, to je MOTIVACE. Dobrým příkladem pro dítě je nadšení a energie lidí, kteří se nachází právě v okolí dítěte, kteří vykonávají určité činnosti a od kterých se může mnohé naučit, např., jak správně tu, kterou činnost vykonávat.

Motivace dítěte by měla být především stručná, zaměřená na konkrétní téma, měli bychom zapojit co nejvíce smyslů, velmi dobrou volbou se jeví využití svých vlastních životních zkušeností. Pokud chceme dítě zaujmout, je potřeba spojit vizuální stránku se sluchovou. Ve správné míře používat obrázky, různé prezentace, četbu, hudbu a je jistě spousta dalších možností, jak dítě zaujmout. Důležité je nezapomenout na rozbor té, které situace, s důrazem na myšlení dítěte, možnosti jeho vlastního názoru a řešení problémových situací. Zpětná vazba řešení různých situací je pro dítě velmi důležitá pro další duševní rozvoj.

1.2 Motivace k učení

Motivovat žáky k učení a novým činnostem v období jejich dospívání bývá často velmi složitý a značně zdlouhavý proces. Škola by se měla snažit vytvářet takové podmínky, aby byl vytvářen úspěšný průběh vyučování, žák si osvojil učivo, byl schopen určitého výkonu, mohl si vytvářet určité dovednosti, znalosti a poznatky. Celým tímto vyučovacím procesem by měl učitel žáka k výkonu umět správně motivovat. Motivace je vždy závislá na zkušenostech samotného učitele, který by měl odhadnout, co jednotlivého žáka dokáže k výkonu motivovat.

Žáci na 2. stupni vnímají učitelův vztah a postoj k práci velmi citlivě, vnímají jeho odborné znalosti k předmětu, který vyučuje a pokud žáci cítí jeho zapálení, jak pro práci

učitele, tak pro předmět, tak je to nejlepší motivace, jaká vůbec může být. Tento kladný vztah k pracovní činnosti se dá na žáky učitelem přenést. Pro správný rozvoj a následnou aktivizaci poznávacích potřeb žáků na druhém stupni ZŠ se jeví jako velmi vhodné zařadit do výuky tzv. problémové vyučování, kde se využívá metody něco vyzkoumat, nebo přímo objevit. Daný způsob výuky je pro žáky na druhém stupni ZŠ zvláště přínosný, jelikož ve většině případů je to i baví a přináší jim to zážitek, který si snadno zapamatují. Vhodně vybraný zadaný úkol u žáků často podporuje vnitřní motivaci k jeho řešení. Vyučování pro ně má charakter jako aktivita, kterou rádi zrealizují a také ocení to, že výsledek závisí čistě na nich samotných.

Samostatná práce žáka na úkolu při získávání poznatků ho motivuje k samostatnému přemýšlení, realizaci jeho nápadů, spolehnouti se na své vlastní síly, stanoví si též své tempo práce a převezme zodpovědnost za svou výslednou práci.

Velký význam pro budoucí pracovní život, má i schopnost v přípravě žáka umět pracovat a prosadit se v kolektivu. Ve škole je to známo jako skupinová práce, kdy jsou žáci rozděleni do jednotlivých skupin, které si vyhledávají informace z různých dostupných zdrojů, tím si sbírají pracovní materiál. Každý žák této skupiny musí komunikovat s dalšími členy skupiny, aby byl splněn úkol, který byl celé skupině zadán.

Žák se učí dodržovat tato pravidla:

- ❖ závislost na spolužácích při plnění úkolů;
- ❖ být zodpovědný především sám za sebe, ale taktéž i za ostatní členy skupiny;
- ❖ učit se naslouchat a vnímat, co říkají druzí;
- ❖ dát šanci druhým, aby mohli říci svůj názor;
- ❖ nebát se požádat o pomoc druhého, když s něčím potřebuji pomoc;
- ❖ učit se, jak skupině svou činností, prací přispívat;
- ❖ dokázat zdvořile vyslovit svůj nesouhlas, když s něčím nesouhlasím;
- ❖ umět se vzepřít nežádoucímu tlaku skupiny slušnou formou, stát si za svým;
- ❖ dokázat přijmout výsledek, ať je pozitivní, tak negativní;
- ❖ držet se programu řešení úkolů a využít správně nabízené časové možnosti.

Pro některé žáky na základní škole „je kooperativní práce ve skupinách opravdovým handicapem“, který je potřeba stálým procvičováním kolektivní práce u žáků odstraňovat. (Kolář, Šikulová, s. 118)

Na motivaci pro volbu střední školy či odborného učiliště a následně také povolání je pro žáky zařazen předmět **Člověk a svět práce**, kde se žáci učí znát své schopnosti, možnosti, pro budoucí výběr školy po ukončení ZŠ:

- ❖ posuzuje silné i slabé stránky své osobnosti;
- ❖ seznamuje se s různými technikami sebepoznání;
- ❖ poznává své předpoklady pro uplatnění ve světě práce;
- ❖ dokáže reálně posoudit své možnosti při rozhodování o volbě povolání;
- ❖ získává přehled o středních školách a různých povoláních;
- ❖ orientuje se v pracovních činnostech vybraných profesí;
- ❖ pracuje s informacemi, umí je vyhledávat a zpracovávat;
- ❖ využívá profesní informace a poradenské služby pro výběr vhodného vzdělávání;
- ❖ rozumí základním ekonomickým pojmům;
- ❖ orientuje se v nabídkách zaměstnání;
- ❖ prokáže v modelových situacích schopnost prezentace své osoby při vstupu na trh práce;
- ❖ využívá poradenských služeb;
- ❖ zná kritéria pro výběr SŠ;
- ❖ odhadne vlastní možnosti;
- ❖ posoudí vhodnost daného povolání pro svou osobu;
- ❖ získá informace o průběhu přijímacího řízení;
- ❖ vyzkouší si úspěšnost při přijímacím řízení nanečisto, při testech SCIO;
- ❖ chápe rozdíly mezi školou a zaměstnáním;
- ❖ uvědomuje si zodpovědnost spojenou s pracovním životem;
- ❖ dokáže posoudit výhody a nevýhody jednotlivých způsobů obživy;
- ❖ zná postup při hledání práce, brigády;
- ❖ dokáže odpovědět na inzerát, podat inzerát týkající se pracovního místa;
- ❖ uvědomuje si důsledky pracovního života na své zdraví a ví, jak jim čelit.

(Člověk a svět práce, 2019)

Školy taktéž zvou do výuky odborníky z praxe, kteří žákům zodpovídají dotazy, co jejich práce obnáší. Část žáků má dost možná nereálnou představu o tom, čím se v budoucnu budou zabývat, jaké povolání zvolí, jelikož neumí odhadnout své schopnosti a spíše se přeceňují, nebo podceňují. Taktéž mohou mít mylné představy o svém budoucím povolání, kdy je může ovlivnit názor okolí, médií a od zvolené profese se z důvodu předsudků nechají odradit.

Předmět **Člověk a svět práce** se zaměřuje k motivaci žáků pro praktické pracovní činnosti. Žáci v něm rozvíjejí motorické i tvořivé schopnosti a dovednosti, tím se motivují k pracovním výkonům a vytváří si tak svou profesní osobnost. Tvořivou činností můžou dát prostor své vlastní fantazii, osobitému jednání, nebo své jedinečné individualitě. Žáci mají možnost si prakticky vyzkoušet různé činnosti, zjistit co je baví, na co mají schopnosti a také tím získávají orientaci v různých pracovních oborech. Každý jedinec je jiný, má své priority, proto není možné jej motivovat podle nějakých pravidel. Z tohoto důvodu je potřeba především zjistit, co si žáci, které chceme motivovat, opravdu přejí, co očekávají a co by je případně dokázalo přimět k lepším výkonům. Pokud je žák vnitřně motivován, je motivace vždy daleko snadnější.

2 Faktory ovlivňující motivaci volby povolání či následného vzdělání

„Z Maslowova modelu plyne, že je motivace založena na nehmotných okolnostech, kam patří vnitřní a část vnějších faktorů. Nehmotné motivační faktory bývají velmi podceňovány.“ Jsou však pro mnoho zaměstnanců neopominutelnou a velmi důležitou složkou, protože uspokojují ty potřeby člověka, které pouhou finanční stránkou uspokojit nelze. (Urban, 2017, s. 16, 17)

„Pokud jsou lidé dostatečně motivovaní, chtějí dosahovat stanovených cílů a podnikají veškeré kroky, které k dosažení těchto cílů směřují.“ (Armstrong, 2009, s. 109)

„Vnitřní faktory motivace souvisí s potřebami, které si lidé uspokojují při výkonu práce. Vnější jsou pak tím, co lidé za svou práci získají.“ (Urban, 2017, s. 15,17)

2.1 Vnitřní faktory

Míra schopností rozhoduje o tom, jaký výkon v tom, či onom směru jedinec podá. Jedincům, kteří mají sníženou inteligenci je řada povolání uzavřena. Každý jedinec by měl znát své hranice, které může dosáhnout, nebo nikoliv. *„Nejtypičtějším sekundárním projevem schopností jsou zájmy.“* (Říčan, 2010, s. 90). O to, o co jevíme zájem, co nás baví, vykonáváme mnohem lépe, tak získáváme i lepší výsledek, než u toho, co nás netěší, nebo nebaví. Míra schopností se z třetiny podílí na tom, jaké bude člověk vykonávat povolání, také jaký život bude žít. Druhou třetinu tvoří vlastnosti povahy, kterou jedinec má a dál ji rozvíjí a poslední třetinu, která je pro člověka neméně důležitá, tak tou je vlastně náhoda, zda se právě v onu vhodnou dobu nachází na tom správném místě. (Říčan, 2010)

„Motivace souvisí s osobností velice úzce.“ (Říčan, 2010, s. 16) Individuální zájmy, hodnoty, nebo síla potřeb se u každého jedince liší. Do vnitřních faktorů motivace řadíme samostatnost, vědomosti a schopnosti, dovednosti, zpětnou vazbu a v neposlední řadě důležité výsledky toho, co jedinec dokázal, získal.

Samostatnost motivuje člověka zejména z toho důvodu, že vychází z lidské potřeby řídit svou činnost. Podpora samostatnosti znamená získání nových zkušeností, dovedností, v další řadě se naučíme rozhodovat a mít i určité své pravomoci k rozhodování různých situací. Možnost rozvíjet své schopnosti vychází ze základních lidských potřeb, je potřeba

je neustále rozvíjet a zlepšovat, abychom se v tom, co vykonáváme, zdokonalovali. Dalším vnitřním motivačním faktorem jsou viditelné výsledky práce. Lidé jsou motivováni, když vidí výsledky své odvedené činnosti. Motivaci také podporuje to, když člověk vykonává práci, která má širší společenský význam. (Urban, 2017)

2.2 Vnější faktory

Vnějšími faktory motivace rozumíme to, co za naše úsilí a snahu obdržíme, což znamená pochvalu, odměnu za určitý výkon, mzdu za odvedenou práci a různá jiná ocenění, které každý jedinec potřebuje k tomu, aby byl správně motivován k dalším potřebným výkonům.

2.2.1 Rodina

K vyvážené dobré rodinné atmosféře bezesporu patří také i přiměřený soulad míry svobody dítěte a samozřejmě i jeho povinností. (Čačka, 1997)

Rodiče, jsou ti, kteří působí na své dítě nejvíce, z toho důvodu je důležité pro každého rodiče mít na paměti:

- ❖ nesnažit se plnit si své sny skrze své děti, které žijí svůj život, ne náš, nemusí chtít to, co jsme chtěli kdysi my;
- ❖ nesoutěžit, neporovnávat své dítě s jiným dítětem, nedávat ho za příklad, vzor jiným;
- ❖ nepřeceňovat ho, brát v úvahu na co dítě stačí, nevnucovat mu něco, na co jeho síly či znalosti nestačí;
- ❖ přemýšlet nad budoucím uplatněním, dbát na to, aby dítě bylo především spokojeno, znát to, co ho baví, co rádo dělá a tímto směrem se ho snažit vést;
- ❖ komunikovat, dokázat sdělovat své názory, rady, tak i naopak vyslechnout názor svého dítěte. (Nelehká volba povolání, 2010)

Rodiče by měli být především pro své dítě oporou, rádcem, a když je potřeba i jeho důvěrníkem, dokázat mu poradit, jakým směrem dle jeho zájmů si volit střední školu, nebo odbornou školu, konzervatoř, gymnázium, učební obor. Rodiče na nás působí od narození ve všech směrech, i když si to sami někteří ani neuvědomují. Vytváří v nás základy, kam směřovat, předávají nám své zkušenosti, radí nám, nabádají nás v dodržování pravidel atd.

Dítě má v mnohých případech ve svých rodičích svůj vzor. Každý rodič chce jistě pro své dítě to nejlepší a předpokládá, že mu doma vyrůstá přinejmenším „malý génius“, z toho důvodu očekává, že dítě například vystuduje vysokou školu, bude mít vedoucí pozici a dobré finanční zabezpečení. Rodiče mají své představy, ale očekávání se ne vždy naplní, k tomu je třeba dítěti pomoci, ne všichni rodiče to dokáží. V dnešním spěchu, kdy je na rodiče vyvíjen velký tlak z pracovního prostředí, nemají na své děti tolik času, kolik by chtěli, nebo by jejich dítě skutečně potřebovalo. Dítě vnímá, jakou práci rodiče vykonávají, jak o ní mluví a na základě jejich zkušeností si některé děti volí své budoucí povolání. Rodiče často vycházejí ze svých představ, často také ze svých vlastních nenaplněných tužeb, stejně tak neobjektivních pohledech na své dítě a směřují dítě k jimi vybranému povolání. Mnohé žáky poté studovaná škola, obor, nebaví a přestupují na jiné školy, obory, kde mohou být opět neúspěšní a přestupují dál a dál, až se může stát, že žádnou školu nedokončí.

Vliv rodiny je v tomto ohledu při výběru povolání ten nejdůležitější, proto by rodiče měli své dítě dobře poznat, komunikovat s ním, vědět, co ho baví, případně na co má talent a podle toho ho rozvíjet a tím ho připravit na jeho budoucí povolání. Neočekávat od něj víc, než samo dokáže. (Zvolil jsem si techniku. Proč? Faktory výběru studijního oboru a střední školy, 2011)

2.2.2 Škola

Významnou roli zde hraje osobnost učitele, jeho odbornost, ale i lidské vlastnosti. Výuka se nedá oddělit s výchovou. Učitel, který je odborně kvalifikovaný dokáže u žáků rozeznat jejich dovednosti, schopnosti, což je při volbě povolání důležité. Jelikož žáci tráví ve škole spoustu času, tak jim může učitel, nebo výchovný poradce poskytnout informace, rady, dokáže i pomoci s rozhodováním pro jaké povolání má žák předpoklady.

Na přípravu a volbu povolání je na základních školách zařazen do vyučování předmět s tematickým okruhem **Svět práce**, který má žáky naučit pracovat s informacemi o různých profesích, v rámci praktických ukázek žák získává praktické dovednosti, naučí se sám sebe poznávat v pracovním prostředí, zdokonaluje svou prezentaci, když si obhájí, proč a jak kterou činnost při praktických cvičeních vykonává.

2.2.3 Vrstevníci, vrstevnické skupiny, přátelé.

Mladí lidé, kteří se rozhodují o své profesní dráze se v době, kdy se musí rozhodnout, kdy je to již nutné, začínají odpoutávat od rodičů a podléhají více vlivu svých vrstevníků. Znamená to, že přebírají jejich názory, informace, které jim poskytují, hledají u nich někoho, komu by mohli důvěřovat, sdílet své vnitřní pocity. Vrstevníci hrají důležitou roli a jsou zdrojem sociálního učení. Jedinec může dát třeba i na doporučení staršího kamaráda, který na škole, kterou si žák vybral, již studuje. (Rozhodování žáků absolventských ročníků základních škol o další vzdělávací a profesní dráze: analýza na základě dotazníkového šetření a ohniskových skupin, 2013)

2.3 Demotivační faktory

Co je vlastně prvním faktorem, který lidi demotivuje? Nejdříve máme velkou chuť něco vykonat, ale rozpracovanou věc nedotáhneme do konce, nebo ji odkládáme tak dlouho na později, až se nám do té činnosti již nechce. Najednou se ta chuť a odhodlání pomalu vytrácí, původní motivaci něco vykonat poté nahrazuje demotivace. Jedinci, kteří jsou demotivováni, se vyznačují tím, že mají všechno tzv. na „háku“, nic je nezajímá, je jim jedno co budou ve svém životě dělat a zajímají se pouze např. jen o počítač či mobilní telefon. V tom vidí „svůj svět“, je to jejich veškerá záliba. Tuto demotivaci získávají tím, že nebývá oceněno jejich původní snažení, nebo nejsou plněny sliby, které jim byly dány.

Příčiny demotivace u zaměstnaných lidí:

- ❖ jedinec si myslí, že už vše, co mohl, tak vykonal a už víc ze sebe nedostane, nebo ztrácí sílu započatou věc dokončit (toto se stává nejvíce u lidí středního věku);
- ❖ dlouhodobé přetížení organismu, stresové situace, málo volného času na své záliby; regeneraci a velké pracovní nasazení;
- ❖ nedobré finanční ohodnocení, zaměstnanec si myslí, že by měl být lépe za své výkony ohodnocen;
- ❖ není možnost profesního růstu, povýšení na vyšší pozici, tím chybí vytoužená větší prestiž v zaměstnání;
- ❖ problémy, které se hromadí v domácím prostředí, které mají negativní vliv na pracovní výkon.

Zdrojem demotivace může být i nedůvěra, nadměrná, nebo necitlivá kontrola ze strany nadřízeného. Další zdroje demotivace mohou být opomíjené zpětné vazby, přehnaná kritika na pracovní i osobní úrovni, podceňování vlastních názorů, nejasné stanovení úkolů, nemožnost samostatné práce a rozhodování, špatné ohodnocení pracovního výkonu.

3 Volba povolání

„Volba povolání se stala elementární součástí školního vzdělávání. Stále se mění pracovní podmínky, stoupající požadavky mnoha pracovních pozic a spíše nevýhodné podmínky na trhu práce vedou k tomu, že právě volba povolání zaujímá v dnešní škole stále větší prostor.“ (Pieper, 2013, s. 4)

Jelikož rozhodnutí o budoucím povolání a tím pádem volby vhodné střední školy, či odborného učiliště přichází ve věku, kdy velká část žáků nemá o své budoucnosti žádnou představu, musí tuto důležitou roli převzít do svých rukou rodiče. Rodiče by se měli snažit být co nejvíce nápomocni svému dítěti v rozhodování. Snažit se mu dobře poradit, brát především v úvahu schopnosti, též možnosti svého dítěte. V žádném případě by neměli svého potomka nutit do něčeho, co není v jeho silách, nebo si to nepřeje, nechtít projektovat do něj to, co oni sami nedokázali. Měli by vzít v potaz, jaké má dítě zájmy, co ho zajímá, v čem je šikovný, jaká profese se mu líbí, co je, nebo kdo je pro něj vzorem a podporovat ho tím pádem ve správné volbě střední školy. V dnešní době spousta mladých lidí končí nakonec bez střední školy, nebo přechází ze školy na školu, právě z důvodu nevhodně zvolené budoucí profese.

Z tohoto důvodu je velmi potřebné začít v rodině diskutovat o tom, jaké jsou představy dítěte o povolání a poskytnout mu všechny možné dostupné informace:

- ❖ zjistit si co nejvíce informací o oboru, o který má zájem. O školách a jejich oborech by měla rodiče informovat brožurka, kterou žáci obdrží na základní škole od výchovného poradce, nebo svého třídního učitele;
- ❖ rodiče si mohou zjistit informace i v informačních a vzdělávacích střediscích, které mají přehled o současných školách, situaci na trhu práce, co se týká požadavků od zaměstnavatelů, mají přehled a dokáží poradit;
- ❖ vhodné je využití dnů otevřených dveří, které školy každoročně pořádají. Zde se žáci mohou např. podívat na vlastní oči do výuky, u volby učebních oborů na většině SOU, jsou přítomni i odborníci z praxe, kteří dokáží poradit, zodpovědět dotazy přímo z praxe, které žáka zajímají. (Výběr povolání může rozhodnout o úspěchu pracovní kariéry, 1999)

3.1 Vývojová stádia k profesnímu směřování žáků

Volba povolání není jistě jednorázovou záležitostí, nýbrž celým zdlouhavým vývojovým procesem, který každého z nás provází.. Začíná již od předpubertálního období a trvá přibližně do dvaceti let. Během tohoto zdlouhavého procesu, dá se říci, že všichni procházíme třemi zásadními obdobími, které v nás vždy něco zanechají.

- ❖ období fantazie – v tomto období, které trvá cca do 11 let, si dítě představuje ve své fantazii, čím se chce stát. Děti se rády ztotožňují s hrdiny, kteří vystupují v televizních seriálech, knihách, komiksech. Nemají ještě žádné zásadní představy o vědomostech, předpokladech, požadavcích, které jsou pro fantazijní postavu potřebné. Děti jsou přesvědčeny, že mohou vykonávat profesi, jakou si zvolí a nic je v tom nebude omezovat. Vše se u nich děje na základě her, kdy ignorují realitu, často utíkají do fantazií;
- ❖ období pokusné – charakteristické pro toto období je, že se jedinec začíná seznamovat s požadavky různých profesí. Mluvíme zde o věku od 11 do 17 let věku, kdy se jedinec začíná rozhodovat o své budoucí profesi a pokouší se zvolit si povolání. Jedinec už sám sebe začíná poznávat, sám sebe hodnotí, ale stále ještě nebere v úvahu objektivní požadavky společnosti a reálné předpoklady pro výkon povolání;
- ❖ období realistické – zde hovoříme o věku od 17 let až po ranou dospělost, kdy je již člověk schopen zvážit všechny faktory, které se na volbě povolání podílejí. Jsou to jak subjektivní, tak objektivní faktory. Mezi subjektivní faktory spadají zájmy člověka, jeho schopnosti a v nemalé míře také jaké hodnoty jedinec uznává. Do objektivních faktorů řadíme požadavky na to, které klade jedinec na své povolání, což obnáší také společenské potřeby.

Při volbě povolání je na jedince vytvářen tlak sociálního prostředí, takže se může stát, že jedinec by raději volil jinou profesi, neučiní to však na základě zábran. Z hlediska volby profese se jedná o kumulativní proces, který začíná ve významném období předpubertálním a jako řetězec událostí se během celého života člověka samozřejmě mění. Jedná se o celoživotní proces, kdy se rozhodujeme, jaké povolání budeme vykonávat, jaké máme cíle. (Balcar, Havlena a Hlad'o, 2011)

3.2 Podpora žáků při volbě povolání či následného vzdělání

Výběr stření školy, která žáky připravuje na jejich budoucí povolání, může ovlivnit celý jejich život. „*To je důvod, proč se v zemích EU podpora státu procesu volby povolání stala jednou z významných priorit a proč se u nás pod patronací Správy služeb zaměstnanosti MPSV nadějně rozvíjí poradenství pro volbu povolání a proč se tato problematika dostala i do učebních osnov základní školy.*“ (K přípravě pro volbu povolání na základních školách, 2010) V ČR je podpora poskytována v informačních a poradenských střediscích úřadů práce. Každý jedinec, zde najde informace o vzdělávacích zařízeních, studijních a učebních oborech škol, jsou zde přítomni i odborní poradci pro volbu povolání. Velmi prospěšný je počítačový program s názvem „Průvodce světem povolání.“

Mladý člověk by měl mít podporu ve své zemi a stát by měl takovou podporu umět poskytnout:

- ❖ poskytnou informace;
- ❖ dokázat poradit;
- ❖ zajistit výchovu a vzdělávání všem stejnou měrou (záleží na škole, učitelích).

Tyto tři body tvoří jeden důležitý celek, který vede k volbě povolání a měl by se z něho stát základ pro dlouhodobý proces k zvolené profesi.

Pomoc či podpora, kterou by měl dát stát mladému člověku před volbou jeho povolání je, že každý žák by měl ze základní školy vycházet vybaven klíčovými kompetencemi, aby si sám dovedl tyto informace najít a umět s nimi pracovat ke svému prospěchu.

Kompetence, které by žák měl mít, když se rozhoduje o svém budoucím povolání:

- ❖ uvědomit si, kde získat informace, jaké faktory pro volbu povolání brát v úvahu;
- ❖ uvědomit si sám sebe, své zájmy, schopnosti a vlastnosti;
- ❖ uvědomit si své touhy, umět propojit pracovní svět se vzděláváním;
- ❖ mít základní znalost o různých profesích;
- ❖ uvědomit si zodpovědnost za vlastní život, své další vzdělávání;
- ❖ naučit se pracovat se všemi informacemi, které získal.

Lze říci, že žák, který se připravuje k volbě povolání, by měl mít na paměti dvě základní oblasti:

- ❖ potenciál světa práce a vzdělávání se;
- ❖ potenciál, aby věřil sám v sebe. (K přípravě pro volbu povolání na základních školách, 2010)

Na přípravě k volbě povolání se podílí žák, učitel, rodič, výchovný poradce a další instituce.

4 Kariérové a výchovné poradenství

Kariérové poradenství obecně hraje důležitou roli jak na trhu práce, tak také ve vzdělávacím systému. Rozšiřuje se tak, že se stalo součástí celoživotního vzdělávání. Celoživotním vzděláváním se rozumí učení, které je nad rámec prvotního vzdělávání. Jedná se vlastně o přístup k učení během celého života, a to včetně školního vzdělávání. „*Poradenství, jak studijní, tak profesní, je součástí celoživotního učení.*“ (Hargašová a kol. 2009, s. 226)

„*Do kariérového poradenství se zahrnují následující činnosti a služby:*

- ❖ *formální vzdělávání na základních, středních a vysokých školách;*
- ❖ *veřejné služby – jedna z podob sociálních služeb, služba na Úřadu práce nebo poradenské služby ve školách;*
- ❖ *komerční sféra – ve firmách jako možnost rozvoje lidských zdrojů.*“
(Knotová, 2014, s. 162)

Ve většině školách probíhají klasické poradenské služby vycházející z vyhlášky. Tyto služby ve škole zajišťuje většinou výchovný poradce, který spolupracuje se školním metodikem prevence a třídním učitelem. Na některých školách fungují kromě poradenských služeb ještě činnosti školního speciálního pedagoga nebo psychologa.

Poradenské služby se zabývají především: (Poradenství na základních a středních školách 2018)

- ❖ podporou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami;
- ❖ monitoringem a vyhodnocením účinnosti podpůrných opatření;
- ❖ prevencí neúspěchů ve škole;
- ❖ propojuje vzdělávací, informační a poradenskou podporu k výběru vhodného vzdělávacího směru a profesnímu uplatnění;
- ❖ podporou vzdělávání a sociálního začleňování žáků, kteří pocházejí z různého kulturního prostředí a žijí v odlišných životních podmínkách;
- ❖ podporou nadaných žáků;
- ❖ péčí o žáky, kteří mají výchovné nebo vzdělávací problémy;
- ❖ intervencí při problémech, které se vyskytují u žáků a celých třídních kolektivů;

- ❖ předcházením různým formám rizikového chování (šikana, diskriminace atd.);
- ❖ vyhodnocením preventivních programů, které fungují na škole;
- ❖ podporou komunikace mezi školou a rodiči žáků.

4.1 Kariérové poradenství

Kariérové poradenství se zaměřuje: (Poradenství na základních a středních školách 2018)

- ❖ koordinaci mezi základními oblastmi kariérového poradenství – vzdělávání, které se zaměřují na volbu budoucí profese žáka;
- ❖ tvorbu dotazníků pro žáky v oblasti volby povolání – sledování, administrace, zpracování a vyhodnocení dotazníků za účelem získat informace o preferenci v oblasti volby povolání;
- ❖ individuální poradenství týkající se volby povolání;
- ❖ poradenství s rodiči dětí – zjišťování očekávání zákonného zástupce, zájmy, předpoklady žáka;
- ❖ zajištění spolupráce mezi školou, Úřadem práce a dalšími institucemi, které poskytnou žákům dostatek informací o volbě budoucího povolání.

Kariérovému poradenství se může věnovat i speciální pedagog či školní psycholog. Školní vzdělávací programy obsahují mj. oblast Člověk a svět práce. V této oblasti je dostatečný prostor pro rozvoj dovedností žáků pro řízení své vlastní kariéry. Na některých školách existují projekty, které se zaměřují na kariérový rozvoj žáků. Někdy je také možnost využít externích služeb veřejných, neziskových, nebo soukromých subjektů, které se budoucí profesní dráhou žáků zabývají. Školy často v oblasti poradenství spolupracují s pedagogicko-psychologickými poradnami. (Poradenství na základních a středních školách 2018)

4.1.1 Školní speciální pedagog

Speciální pedagog koordinuje speciálně pedagogické poradenství ve škole. Přípravuje integraci dětí, které mají zdravotní potíže, aby se správně začlenily do kolektivu

ostatních dětí, provádí speciálně pedagogické a diagnostické činnosti. Pomáhá ve vytváření individuálních vzdělávacích plánů u žáků. Poskytuje pedagogickým pracovníkům metodickou pomoc a dává jim odborné informace z oblasti speciální pedagogiky. Koordinuje spolupráci se speciálně pedagogickým centrem a dalšími specializovanými pracovišti. Speciální pedagog poskytuje taktéž poradenskou a konzultační činnost dětem, také i jejich rodičům (IKS – Systém poradenských zařízení ve speciální pedagogice, 2019).

4.1.2 Školní psycholog

Poskytuje psychologické poradenství ve škole, pracuje s celým pedagogickým sborem a rodiči. Podílí se na vytváření programů pro podporu rozvoje žáků, preventivních programů zneužívání návykových látek a negativních jevů v chování žáků. Průběžně pracuje s třídními kolektivy a ovlivňuje prostřednictvím působení sociálního učení klima ve třídě. Zjišťuje individuálně schopnosti žáků, konkrétní předpoklady pro příčiny poruch učení, nebo odlišného nežádoucího chování.

Školní psycholog má za úkol provádět pedagogicko-psychologickou diagnostiku ohledně profesní orientace, ve spolupráci s učiteli, kteří vyučují předměty, které souvisí s volbou povolání na ZŠ, koordinuje kariérové poradenství s ostatními subjekty, které poskytují specializované poradenství.

4.1.3 Výchovní poradce

Výchovní poradce působí na školním poradenském pracovišti. Tato pozice je povinná na každé základní a střední škole. Školský zákon uvádí, že mají žáci právo získávat potřebné informace a poradenskou pomoc ze strany školy. Činnosti výchovního poradce jsou podrobně popsány v příloze č. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb. (Výchovní poradce, 2018)

Výchovní poradce má kvalifikační předpoklady, které získal na základě studia v rámci celoživotního vzdělávání na vysoké škole, a to v rozsahu 250 hodin. Pokud pracuje výchovní poradce i se žáky se zdravotním omezením, účastní se pravidelně na krajských pracovištích NIDV vzdělávacích programů, které jsou v rozsahu 63 hodin, aby zvýšil své kompetence. (Výchovní poradce, 2018)

Za vykonávání funkce výchovního poradce nese zodpovědnost ředitel školy. Ten také rozhoduje o všech náležitostech, které souvisí s poskytováním vzdělávání a školských

služeb, také i vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami. Hlavním úkolem výchovného poradce je koordinovat činnosti, které souvisí se vzděláváním žáků mající speciální vzdělávací potřeby. (Výchovný poradce 2018)

4.2 Kariérní poradenství jako nástroj formování představ a jeho role při výběru povolání či dalšího vzdělání

Kariérní poradenství se uskutečňuje v několika krocích. Za výběr volby svého povolání nese ale odpovědnost poradce, nýbrž sám jedinec, který si své směřování, čím se chce stát, sám rozhodně. Kroky kariérního poradenství:

- ❖ poznávání jedince – velmi důležité, k doporučení správné volby školy, kdy je zvolenou formou poznávání např. test, který nám stanoví míru schopností, preferencí či výkonnosti zkoumaného jedince;
- ❖ poskytnout informace ze světa práce – zahrnutí informací o školách, jejich oborech a následném uplatnění po skončení zvoleného oboru školy;
- ❖ spojení informací o sobě a světě práce – některé organizace považují za důležitý faktor u nastupujících jedinců zajímat se o jejich vlastnosti, schopnosti, zájmy, které povolání vyžaduje. Na toto testování jsou určeny počítačové programy, které po vyhodnocení odpovědí v testu stanoví výsledek a je jen na jedinci, jaké povolání si zvolí. Další možností jsou rozhovory s lidmi, kteří vykonávají různá povolání, které jedince zajímají, popřípadě zkusit si domluvit v tom oboru brigádu.

Při realizaci poradenských služeb týkající se volby povolání, poskytuje obsáhlé možnosti i počítačová technika – různé počítačové programy. Jeden z takových počítačových programů je **Průvodce světem povolání**, který byl sestaven pro tyto účely v roce 1997 v České republice a následně v roce 1999-2001 inovován ve spolupráci s počítačovými experty z Velké Británie. Program se skládá ze dvou částí. První část tvoří výběr povolání, kde hlavní bod je v informacích o jednotlivých profesích. Druhá část se zaměřuje na ostatní témata, která úzce souvisí se světem práce.

Kariérní poradenství je důležitou součástí mladých lidí, kteří vstupují do života, proto rodiče, učitelé, poradci a další lidé nesmí tuto profesní přípravu opominout. (Vendel, 2008)

4.2.1 Veletrh středních škol

Jedná se o takzvané „burzy“ povolání, které žákům nabízejí střední školy. Zde se žáci mohou seznámit s nabízenými obory a nechat si poradit přímo od zkušených učitelů, kteří na škole vyučují. Žákům jsou k dispozici informační a propagační materiály.

Veletrhy středních škol se pořádají v řadě měst České republiky. Například v Praze je každoročně pořádán veletrh středních škol, který se nazývá Scholla Pragensis, na němž jsou zastoupeny pražské střední školy, kde se prezentují gymnázia, střední odborné školy, konzervatoře. Školy zde představují obory, které mohou žáci studovat. Při této akci bývají přítomni i studenti těchto škol, kteří své znalosti a dovednosti předvádí návštěvníkům veletrhu, kteří si své schopnosti pro určitý obor mohou též vyzkoušet.

4.2.2 Dny otevřených dveří

Na středních školách probíhají každoročně Dny otevřených dveří, kdy studenti mají možnost přijít se podívat do školy, výuky a mají možnost se zeptat na to, co je přímo o oboru zajímavá. Pokud se jedná o učební obory je zde možnost si vyzkoušet i praktické činnosti. Ve většině škol provázejí zájemce o studium přímo studenti té školy. Každý zájemce se může zdržet na jednotlivé zastávce prohlídky, jak si přeje. Může zde diskutovat, jak se žáky školy, tak s učiteli o obsahu jednotlivých předmětů, nebo náročnosti studia.

Většina škol nabízí možnost návštěvy školy i mimo tyto Dny otevřených dveří, kdy je možné školu navštívit, když se předem zájemci objednájí.

4.2.3 Webové stránky středních škol, středních odborných škol a učebních oborů

V dnešní on-line době, kdy lidé tráví na internetu spoustu svého času, patří především webové stránky škol k prvnímu kroku, kde mladí lidé, nebo jejich rodiče začínají hledat informace o školách. Kvalitní školní web informuje rodiče a veřejnost o svých studijních oborech, možnostech studia, přijímání žáků a dalších důležitých faktorech ohledně studia. Studenti se na něm seznámí s podrobnými informacemi o studiu, oborech, obsahu jednotlivých předmětů, nebo ostatních činnostech školy. Školy taktéž prezentují svou školu ve fotogalerii, kde jsou například fotografie z různých akcí, exkurzí, které školy pořádají.

Webové stránky musí být přehledné, aby přímo z těchto stránek návštěvníci získali správné a ucelené představy o možnostech studia na zvolené škole.

4.2.4 Školní informační nástěnky

Ve škole na přístupném místě, je umístěna nástěnka, která je připravena právě pro žáky 9. tříd, tak i pro jejich rodiče, aby měli možnost získat informace o středních školách, odborných učilištích, taktéž informace, které se týkají ukončení školní docházky žáků. Na této nástěnce jsou umístěny plakáty, letáčky škol, které takto informují své budoucí uchazeče o oborech školy, přijímacím řízení a dalších potřebných informací. Jsou zde k dispozici brožurky, které jsou v regálech vedle této nástěnky. Žáci tak mají možnost si vybrat z nabídek množství škol, které se touto formou prezentují.

Na nástěnce lze nalézt i informace o vyplnění přihlášky na školy, termíny celorepublikového testu od CERMATU.

5 Výzkumné šetření

Ve výzkumné části jsem se zaměřila na žáky 9. ročníku dvou základních škol, kteří se rozhodují pro volbu střední školy či odborného učiliště a svého následného povolání.

5.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem mého výzkumného šetření bylo zjistit, jakou představu mají žáci o svém budoucím povolání, jaké aspekty se podílejí na jejich volbě povolání a kdo jim nejvíce s výběrem školy a následného povolání poradil.

5.2 Metodologie výzkumného šetření

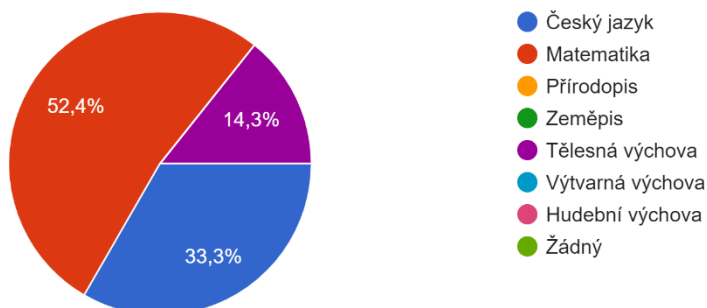
Jako výzkumnou metodu jsem si zvolila krátkodobý empirický výzkum, jehož základním nástrojem byl dotazník.

Nejdříve bylo provedeno před-výzkumné šetření s 21 žáky deváté třídy základní školy, které mělo za záměr získat informace o názorech, postojích, přáních žáků 9. tříd, kteří se rozhodují o volbě střední školy, učebního oboru, a tím svého budoucí povolání. V první řadě byl se zvolenou skupinou žáků deváté třídy, při školní vyučovací hodině v předmětu „Člověk a svět práce“, veden rozhovor na téma „Čím chci být“, poté jim byl rozdán krátký dotazník, který žáci dle jejich slov považovali za srozumitelný, přehledný a vyplnili jej podle svého cítění. Otázek bylo 5, z toho byly 4 uzavřené a jedna otevřená. Chtěla jsem tím zjistit, jakým směrem by se měly ubírat otázky v hlavním výzkumném dotazníkovém šetření a jak je pro žáky snadné, nebo složité vyplňování dotazníku.

Vzorek žáků 9. třídy – počet 21 (všichni řádně vyplnili)

Jaký předmět tě z těchto vyučovaných předmětů nejvíce baví?

21 odpovědí

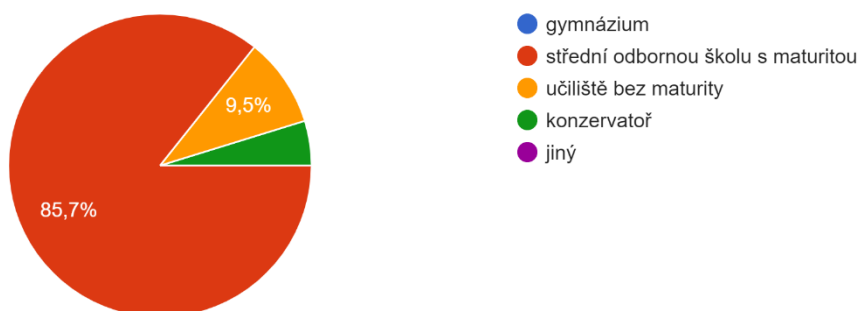

Graf 1

Odpověďmi v této otázce jsem byla dosti překvapená a to tím, že nejvíce žáky baví právě pro mnohé jiné žáky obávaná matematika. Na matematiku se stále pohlíží jako na předmět, který zvládá pouze malá část žáků, stále se o něm hovoří, probíhají diskuze, zda určit matematiku jako maturitní předmět, nebo nikoliv. Vybraný vzorek žáků právě matematiku zvolil jako nejvíce oblíbený předmět. Zde mohu jen hypoteticky usuzovat, že předmět žáky zaujal například díky správnému pojetí výkladu učitelů, kteří je správně motivovali k tomu, aby matematika nebyla problémem, ale žáky naopak bavila.

Jaký typ školy chceš zvolit?

21 odpovědí

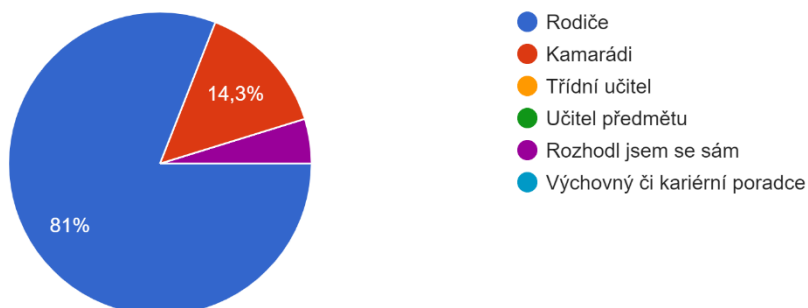
Graf 2

Odpovědi v této otázce si myslím nejsou překvapivé z toho důvodu, že velká část žáků se rozhoduje pro výběr školy, která má již zaměření na konkrétní obor, povolání, které chtějí vykonávat, na rozdíl, například od všeobecně zaměřených gymnázií, které jsou především přípravou na studium vysoké školy. Při besedě se žáky jsem se zajímala, jaké profese je nejvíce zajímaví, co by chtěli v budoucnu dělat za povolání, zda vůbec mají představu o tom, co které povolání obnáší. U tohoto vzorku 21 vybraných žáků, kteří se besedy zúčastnili, bylo patrné, že nějaké představy o svém dalším vzdělávání, které směřuje k profesní vyhraněnosti jistě mají.

Hypoteticky bych zde mohla konstatovat, že pouze malá část žáků, konkrétně 3 žáci mají dosti zkrácené představy o své budoucí profesi, kterou chtějí vykonávat. Jednalo se například o profesi profesionálního sportovce, který nemusí mít podle slov žáka žádné další školy, především musí být sportovně zdatný a vydělá tím spoustu peněz, což je v životě dle žáka nejdůležitější. Žák vůbec, ani na okamžik nepřipouští, že by nebyl profesionálem ve své sportovní kariéře, že by mu tento cíl, který si stanovil, vůbec nevyšel. Jeho motivace je, stát se sportovcem, vzdělání neřadí na přední místa a nepovažuje ho za důležité. U další žákyně jsou představy o svém budoucím povolání zkrácené tím, že její rodiče podnikají v obchodní činnosti, přímo v prodeji potravin, tak stejně tak i žákyně se chce stát „podnikatelkou“, ale sama neví, co to vlastně dopodrobna obnáší, v jakém oboru by ona sama chtěla podnikat, jaké znalosti by k této činnosti musela mít. Zde by se asi nabízelo, že by bylo vhodné další kroky směřovat například na obchodní akademii, nebo obchodní učiliště, kde by potřebné znalosti o obchodní činnosti získala, ale ona si volí zdravotnickou školu. Proč tomu tak je? Její vlastní slova byla, protože se mi líbí ta slova zdravotní sestřička, chodí ve stejnokrojích a jsou vážené. Třetí žák, u kterého jsem byla jeho volbou velice překvapená, je žák, který na základní škole neprospívá zrovna dobře. Jeho prospěch byl spíše velmi špatný, přesto si podává přihlášku na gymnázium a dle jeho slov, chce vystudovat vysokou školu a být právníkem. U tohoto žáka se projevuje velké sebevědomí něco dokázat, zda mu toto odhodlání, které projevuje až nyní, vydrží a zda do svého cíle dojde s úspěchem, záleží jistě na jeho vnitřní motivaci, ale také na vnější, jak ho okolí ať již rodina, učitelé, přátelé budou dále motivovat k jeho nynějšímu odhodlání dosáhnout vytyčeného cíle.

Kdo ti nejvíce radil při výběru školy?

21 odpovědí

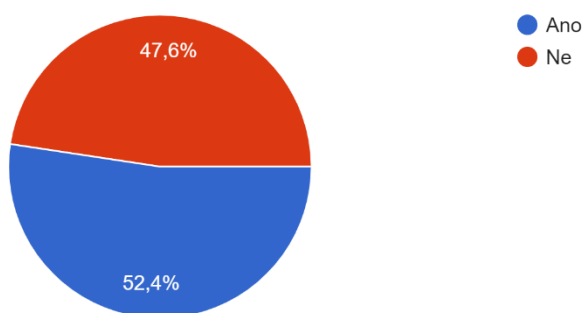

Graf 3

Na tuto otázku většina ze všech dotazovaných žáků odpověděla, že jim nejvíce radili rodiče, což je jistě potěšující zjištění z důvodu toho, že žáci žijí ve fungujícím rodinném zázemí, které je velmi podnětné pro jejich další profesní život. Druhou skupinu těch, na které žáci dali, kteří jim radili ve výběru střední školy či učiliště, tvoří kamarádi. Zde to byli starší kamarádi, kteří na škole studují a žákům tak poskytli informace, motivovali je k volbě právě střední školy či učiliště na kterou si nyní podávají přihlášku.

Připravuješ se na přijímací zkoušky na střední školu či učiliště?

21 odpovědí

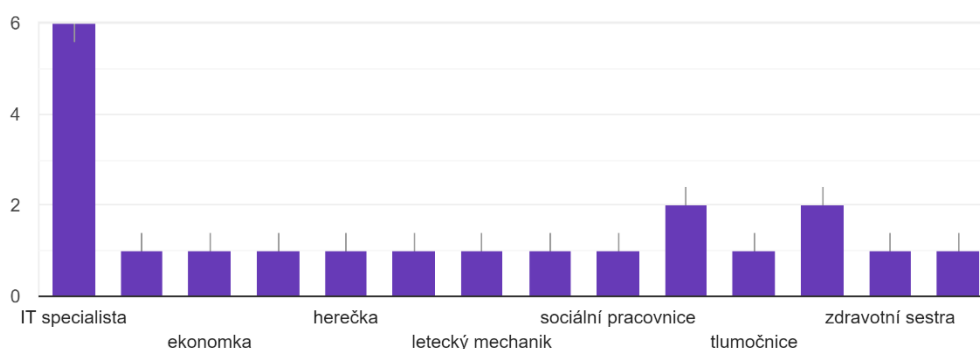
Graf 4

Z těchto odpovědí na otázku, zda se žáci připravují, nebo nepřipravují, na přijímací zkoušky se dá pouze hypoteticky usoudit, že to záleží na jejich osobních postojích,

vlastnostech a především zodpovědnosti. Variant je jistě více, ale z jednoho pohledu na odpovědi se dá uvažovat o tom, že přibližná polovina žáků je svědomitá a nechce ponechat nic náhodě, tudíž se na přijímací řízení připravuje, naopak právě druhá přibližná polovina žáků věří ve své schopnosti zvládnout přijímací řízení bez přípravy, nebo si vůbec nepřipouští, že by na zvolenou školu přijati nebyli.

Jaké povolání by si ráda vykonával/a?

21 odpovědí

Graf 5

Zde byla ponechána otevřená otázka, na kterou žáci velmi stručně odpovídali. V tomto grafu je vidět, že část žáků směřuje do výpočetní techniky, konkrétně zvolili povolání IT specialisty. V dnešní době, kdy světu vládne právě IT se není dle mého názoru čemu divit. Ostatní žáci mají o svém povolání různé představy. Zaznamenala jsem, jak vidno z výše uvedeného grafu, že jsou to povolání velmi rozmanitá. Představu o svém budoucím povolání žáci zdá se mají, nyní bude jen na nich, aby si své přání splnili.

5.3 Charakteristika dotazníkové šetření

Celé své šetření jsem pojala dotazníkovou formou, jelikož je tato metoda vhodná pro hromadné zajišťování údajů. Na webu jsem vytvořila dotazník v Google formuláři, který se skládal z 12 otázek a byl určen žákům 9. ročníků dvou základních škol. Tento dotazník s názvem MOTIVACE byl následně rozeslán sdílenou formou mezi žáky 9. tříd, kteří jej při hodině informatiky vyplnili. Část otázek byla uzavřená, kdy žáci mohli zvolit pouze jednu odpověď z několika uvedených možností, další část otázek byla otevřená a žáci měli

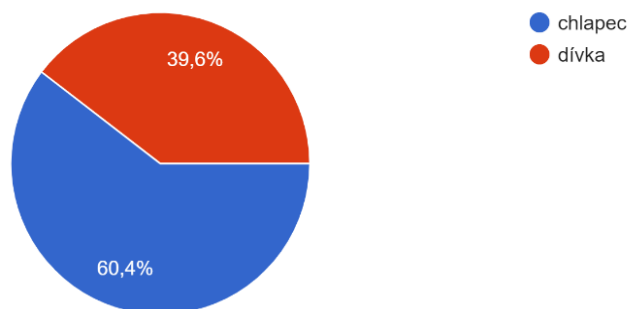
možnost stručně na ně odpovědět. Dotazník měl za cíl zjistit, co žáky motivovalo k volbě střední školy a tím pádem k volbě možného povolání.

5.4 Dotazníkové otázky

Dotazník vyplnilo celkem 106 žáků, z toho bylo 42 dívek a 64 chlapců, kterým bylo před jeho vyplněním vše důkladně vysvětleno, také předem byli seznámeni s důvodem jeho vyplnění a ubezpečeni, že zůstane jeho vyplnění pouze anonymní, aby nedošlo k nějakému nedorozumění. Časový limit na vyplnění byl cca 30 minut. Dotazník byl vyplněn v hodinách informatiky, kde jsem byla osobně přítomna a dohlédla na jeho vyplnění.

5.5 Analýza a interpretace dat

Otázky zodpovědělo celkem 106 žáků, z toho 42 dívek a 64 chlapců.

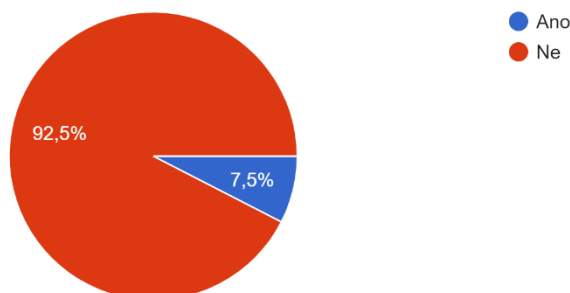

Graf 6

1) Otázka

1) Pomohli ti s výběrem střední školy či učiliště „Dny otevřených dveří“?

106 odpovědí

Graf 7

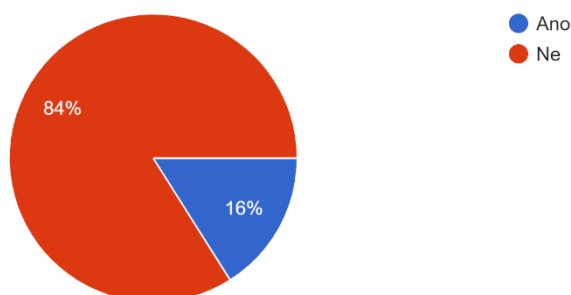
Z grafu je vidět, že žáci se o volbě střední školy, či učiliště rozhodovali spíše jiným způsobem než tím, že výběr učinili díky „Dnu otevřených dveří“, které školy každoročně pořádají. Jen malé procento žáků, konkrétně 8 ze 106 respondentů se v dotazníkovém šetření vyjádřilo v tomto duchu, že jim zrovna tato forma byla prospěšná v rozhodování, na kterou střední školu, či učiliště si podají přihlášku. I kvůli v tomto dotazníkovém šetření, malému procentu žáků tato forma představení středních škol, nebo učňovských škol byla jistě prospěšná a cenu rozhodně má.

Lze se tady pouze hypoteticky domnívat, že žáci, kteří návštěvu školy, či učiliště na které se hlásí, uskutečnili, získali ucelenější informace, jak o fungování školy, vybavení učeben, seznámení se s učiteli, kteří na dané škole vyučují. Získali jistě i odpovědi na své otázky, jak od současných žáků školy, tak učitelů, mohli se například podívat i do výuky, zjistit, jak se které předměty vyučují, co se od žáků v dané škole očekává a co žáci mohou očekávat od zvolené školy. Možná se právě tito žáci díky reálnému pohledu do prostředí, právě pro tuto školu rozhodli. Možná by chtělo více tuto formu motivace volby střední školy, či učiliště více propagovat právě učiteli na základní škole, aby své žáky vedli k tomu, aby se seznámili s reálným prostředím škol, do kterých se budou ubírat jejich další kroky a ve kterých se budou vzdělávat.

2) Otázka

2) Řešili jste na třídnických hodinách, jakou střední školu či učiliště si vybrat?

106 odpovědí

Graf 8

Na tuto otázku, zda se při třídnických hodinách řeší i to, jakou školu by si žáci mohli vybrat, například dle jejich charakterových vlastností, prospěchu, zájmů a dalších faktorů, které by měl třídní učitel jistě znát, jelikož se žáky tráví každý den, tak mě odpověď, že jen malá část žáků s třídním učitelem tuto problematiku, jakou je výběr dalšího vzdělávání po ukončení základní školy vůbec řešila.

Pouze 17 žáků z dotazovaných 106 žáků se setkalo právě při třídnických hodinách s tím, že s nimi učitel výběr školy či učiliště řešil. Mohu si jen hypoteticky myslet, že toto není zrovna dobrý výsledek pro učitele. Dle mého názoru by měli právě žákům, které dobře znají, kteří jsou v posledních ročnících základní školy umět poradit, jak by své znalosti, schopnosti, vlastnosti mohli a měli dále rozvíjet. Učitel je jistě tím, kdo má velký význam pro motivaci žáků, měl by být i dobrým poradcem, nebo umět žáky nasměrovat pro získání informací. I když to není mnoho, tak přece jen 17 žáků tyto informace od vyučujících v třídnických hodinách získalo, což je alespoň z části potěšující informace. Žáci v třídnických hodinách mohou říci svůj názor, diskutovat mezi sebou a učitelem, dozvědět se, zda díky svým výsledkům ve škole mají předpoklad pro tu danou školu a povolání, které chtějí vykonávat.

3) Otázka

3) Radil/a jsi se o volbě povolání s kariérním poradcem?

106 odpovědí

Graf 9

Ze 106 žáků se s kariérním poradcem setkala a radilo 16 žáků, z toho 14 žáků odpovědělo, že jim kariérní poradce s výběrem zaměření střední školy či učiliště, tím pádem vlastního povolání pomohl a dokázal poradit. 2 žáci odpověděli, že se sice s kariérním poradcem radili, ale ten jim s výběrem nepomohl. Samozřejmě je možné, že tyto dva žáci mají jinou představu o svých vlastnostech, schopnostech, než si myslí kariérní poradce a jeho rady proto nevyslyšeli. Jistě je zde spousta dalších faktorů, proč žáci takto odpověděli.

Je potěšujícím faktem, že se žáci setkali s kariérním poradcem, že se dokázali informovat právě u něj. Je vidět, že žáci o svém povolání uvažují a zkoumají své možnosti a hledají informace, zda povolání, které si volí je právě pro ně to vhodné díky jejich vlastnostem, schopnostem. Kariérní poradce je odborník ve svém oboru, který posoudí u daného žáka, co je pro něj nejvhodnější, pro jakou profesi se hodí, nebo má nadání.

4) Otázka

4) Radil/a jsi se o volbě povolání s třídním učitelem?

106 odpovědí

Graf 10

S třídním učitelem se ze 106 dotázaných žáků radilo 16 žáků. Z toho 10 žákům dokázal třídní učitel právě s výběrem střední školy, nebo učiliště pomoci. Je to velmi příznivá zpráva, že právě učitel je tím, kdo dokáže žákovi, kterého zná poradit. Lze hypoteticky usuzovat, že učitel žákům poradil na základě toho, že s nimi tráví spoustu času, má o jejich výsledcích ve škole přehled, je seznámen s jejich zájmy, zálibami, vlastnostmi, schopnostmi, tudíž je schopen kvalifikovaně poradit, kam by žák měl své další snahy ve vzdělávání a samozřejmě profesi směřovat. Je jistě dobré se dozvědět, že někteří žáci ve svém třídním učiteli vidí rádce, který jim dokáže poradit a oni od něj rady dokáží přijmout.

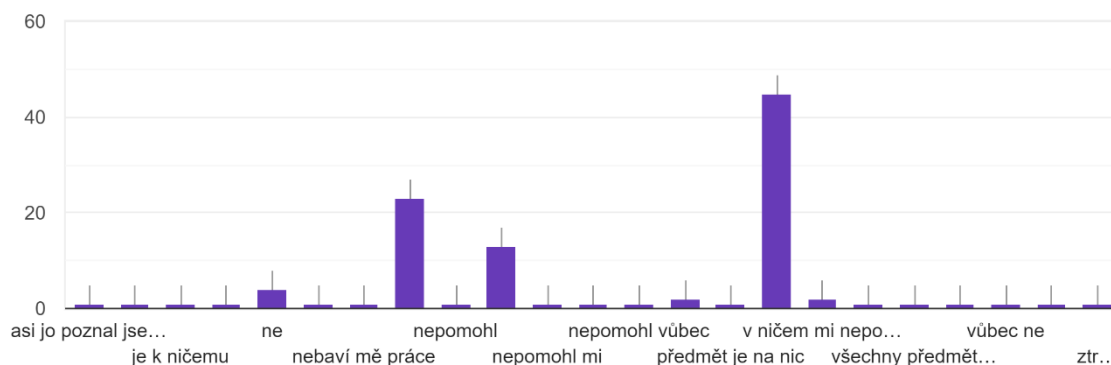
Zbýlých 6 žáků se s třídním učitelem radilo, ale dle jejich odpovědí jim učitel nepomohl. Zde se dá jen polemizovat, proč jim učitel nepomohl? Bylo to proto, že se s nimi vůbec nechtěl o výběru povolání bavit, poskytnout jim pro ně důležité informace, nebo to bylo kvůli tomu, že žáci chtěli slyšet úplně jinou odpověď, než jim poskytl třídní učitel? Opět by se dalo uvažovat o více variantách, proč takto žáci odpověděli, ale toto již otázka neřešila.

Důležité je, že 16 žáků, kteří se s třídním učitelem o volbě povolání radili, odpověď dostali a třídní učitel jim s výběrem pomohl.

5) Otázka

Pomohl ti ve výběru střední školy či učiliště předmět „Člověk a svět práce“? Napiš v čem?

106 odpovědí

Graf 11

Zde je graf, ve kterém převládá odpověď, že tento předmět Člověk a svět práce, pro žáky prospěšný pro volbu povolání není. Otázka zde byla otevřená a žáci měli možnost stručně odpovědět. Nejvíce odpovědí je, že jim tento předmět v ničem nepomohl. Zase zde budu uvažovat pouze hypoteticky, že předmět není vyučován tak, jak by si zasloužil, nebo je z řady žáků brán jako nedůležitý i proto, že je vyučován ve škole v odpoledních hodinách a vyučujícími, kteří ho neučí, tak jak by si zasloužil. Žáci s největší pravděpodobností nejsou v tomto předmětu nijak motivováni k praktickému výcviku a tím přípravou na vlastní povolání.

Pouze malá část žáků (9) odpověděla následovně, odpovědi jsou formulované žáky:

- výpravy do firem, když jsem viděla, jak tam pracují, tak vím, že chci dělat prodavačku;
- v poznání práce;
- přímo ne, ale naučila jsem se v něm zjistit informace o školách;
- poznala jsem různé práce, tak mi pomohl;
- pomohl mi zjistit, že jsem nemehlo, říkala učitelka;

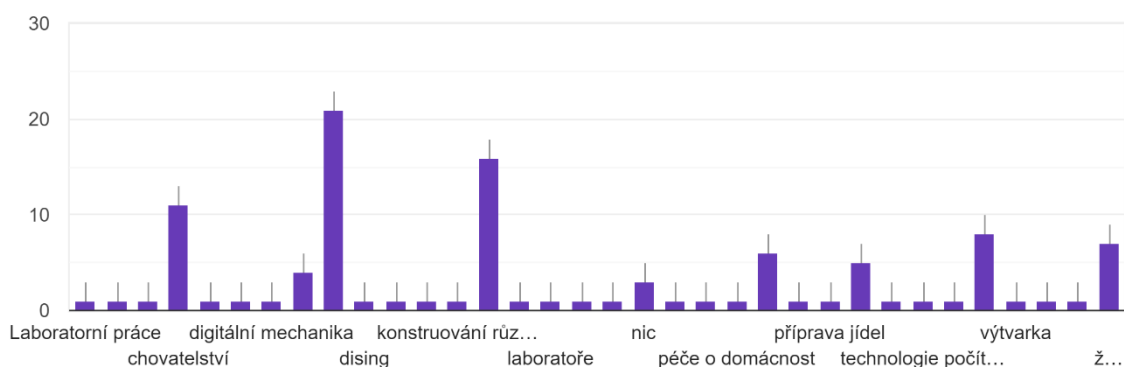
- v tom, že práce člověka živí, ale to vím i bez něj;
- ano, poskytl mi informace o povoláních;
- nepomohl, ale byla to zábava;
- asi ano, díky exkurzi do výrobního podniku s dřevem.

Z těchto odpovědí je vidět, že by si předmět, dle mého názoru zasloužil daleko více se věnovat jeho struktuře, aby byl žákům prospěšný a nebyla to jen pro ně ztráta času, jak se v mnoha odpovědích též objevilo.

6) Otázka

6) Jaká praktická činnost tě nejvíce zaujala v předmětu „Člověk a svět práce“

106 odpovědí

Graf 12

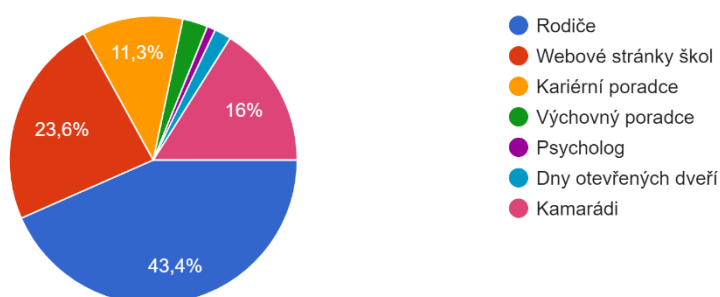
V této otevřené otázce měli žáci možnost stručně vlastními slovy zodpovědět otázku, jaká činnost je nejvíce zaujala v předmětu Člověk a svět práce. Tyto odpovědi byly daleko víc optimistické, než v předešlé otázce. Je zde vidět, že žáky přece jen nějaké činnosti v předmětu zaujaly daleko více, než jiné. Není asi překvapením, že nejvíce žáky zaujala činnost s digitálními technologiemi. V dnešní době, kdy mladí lidé jsou dost závislí právě na těchto moderních technologiích, mě odpověď nijak nepřekvapila, spíše jsem ji takovou očekávala.

Další skupinu činností, která je na tom velice dobře, jsou laboratorní činnosti, kdy žáci zkoumají různé jevy, zkouší je jako malý výzkumníci, což žáky dle odpovědí jistě baví. Stejně jsou na tom chovatelské práce, což není taktéž překvapující odpověď, jelikož velká část dětí má doma jistě zvířátko o které se stará, takže v této činnosti již mají nějaké znalosti, které si mohou jen dále rozvíjet či zdokonalovat, nebo si jen předávat informace mezi sebou navzájem.

Dále se v odpovědích žáků objevují výtvarné činnosti, příprava jídel, pokrmů, péče o domácnost. Je vidět, že každý žák je individualita a vybírá si činnost, která mu je nejbližší.

7) Otázka

7) Kde si čerpal/a nejvíce informací o střední škole či učilišti na které si podáváš přihlášku?
106 odpovědí

Graf 13

Není pro mě vůbec žádným překvapením, že nejvíce informací o středních školách, nebo učilištích, žákům podali právě rodiče, kteří si jistě informace zjistili ať už z webových stránek, inzerce a dalších zdrojů. Jsou to ti, na které většina žáků nejvíce dá a nechá si od nich poradit, na jakou školu si podat přihlášku.

Druhé místo v čerpání informací o školách u žáků získaly webové stránky škol, což je také pochopitelné z důvodu dnes nejvíce využívaných technologií k vyhledávání informací právě na netu. Co se týká kariérového poradce, je více rozebráno v předchozí otázce směřované přímo na něj.

17 žáků odpovědělo, že jim nejvíce informací o školách poskytli kamarádi. Dá se usuzovat, že právě tito kamarádi na škole, na kterou si žáci podávají přihlášku, sami studují, tudíž jim mohou poskytnout kvalitní informace.

2 žáci navštívili „Dny otevřených dveří“ na kterých se jim dostalo nejvíce informací.

1 žák odpověděl, že informace o školách čerpal u psychologa.

8) Otázka

Tato otázka byla otevřená, zde jsou odpovědi žáků na to, jaké povolání by chtěli v budoucnu vykonávat. Odpovědi se samozřejmě různí, povolání jsou velmi pestrá. Nemalá část žáků (celkem 31 žáků) volila profese na které je potřeba vysokoškolské vzdělání. Jednalo se o profese například zvěrolékař, lékař, architekt, IT pracovník, učitelka. Zde se opakovala profese pracovníka IT. V dnešní době počítačů, které jsou součástí školního vzdělávání, tak i zábavou pro mládež se není čemu divit, že si žáci přejí pracovat právě s počítačem.

Část žáků (celkem 18) volila profese, na které je postačující vzdělání s výučním listem. Zde se jednalo například o profese jako je například pekař, prodavačka, kadeřnice, automechanik či cukrářka a další neméně zajímavé profese.

Další část žáků (celkem 27 žáků) si volila profese, které odpovídají spíše středoškolskému vzdělání s maturitou. Objevily se zde pracovní pozice jako je například zdravotní sestra, kosmetička, letecký mechanik, florista, učitelka v mateřské škole, policista, hasič a další.

Co se týká poslední skupiny žáků (celkem 30 žáků), tak zde by žáci chtěli vykonávat pracovní pozice například jako profesionální sportovec, podnikatel, cestovatel, moderátor, herec, kněz a také se objevily odpovědi, že ještě nemají přesně stanovenou, jakou profesi by chtěli vykonávat.

9) Otázka

Žáci odpovídali na otevřenou otázku, jaké mají zájmy. V odpovědích žáků se nejčastěji vyskytovaly jako zájmy počítače, které se vyskytly ve velkém množství odpovědí, dále to byly sportovní aktivity, zvířata. Tyto odpovědi jsou pro mě předpokládáné.

Žáci dnešní generace se bez počítačů již neobejdou, tráví na nich spoustu času nejen při vzdělávání, kdy vyhledávají různé informace, které potřebují, ať již do školy na výuku, či pro svoji potřebu vědění, tak také pro svou zábavu například při počítačových hrách. Sport jakéhokoliv druhu třeba fotbal, parkour, gymnastika, turistika, který se v odpovědích také často objevoval je jistě vhodnou zábavou pro žáky, kteří často dlouhou dobu sedí ve škole při vyučování. V odpovědích se také dost často vyskytly odpovědi, že žáci se zajímají také o zvířátka, ať už jako taková, nebo i o jejich chov.

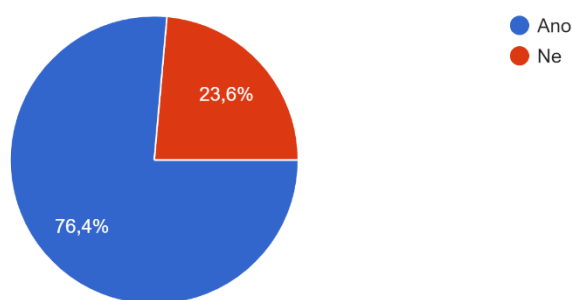
Co se týká dalších zájmů, tak žáci ve svých odpovědích uvedli, že se zajímají taktéž o kreslení, turistiku, rádi se učí cizí jazyky, rádi zpívají, rádi vaří a další. Taktéž se objevily odpovědi, že žáci žádné zájmy nemají, nebo rádi lenoší.

Škála zájmů u žáků byla pestrá, skoro všichni žáci nějaký zájem či zálibu mají, což je jistě chvályhodné a mohu konstatovat, že jen malá část žáků, dle jejich odpovědí žádný zájem nemá.

10) Otázka

10) Volíš si střední školu či učiliště v souladu se svými zájmy?

106 odpovědí

Graf 14

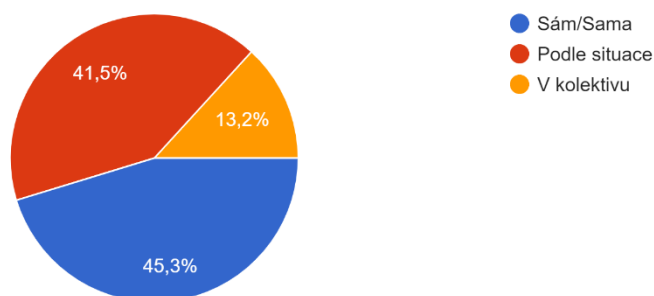
V tomto grafu převládá odpověď, že žáci si volí střední školu či učiliště, které odpovídají jejich zájmu. To je jistě velmi prospěšné, protože když člověk volí to, co ho baví,

naplňuje, tak je i šance, že započaté dílo také daleko lépe dokončí, než to, které ho nebaví. Přesný počet, který se vyjádřil, že ANO je 81 žáků.

Zbytek žáků volilo odpověď, že NE. Opět se dá tady jen hypoteticky usuzovat, že odpověď je jen na to, že škola neodpovídá přímo jejich zájmům, ale ne, že by je nezaujala svou skladbou výuky a profesně. Jen například, když někdo sportuje, tak je zaměřena třeba na počítače, tudíž žák odpověděl, že nevolí školu dle svých zájmů.

11) Otázka

11) Když vykonáváš nějakou činnost, pracuješ raději sám/sama, nebo v kolektivu?
106 odpovědí

Graf 15

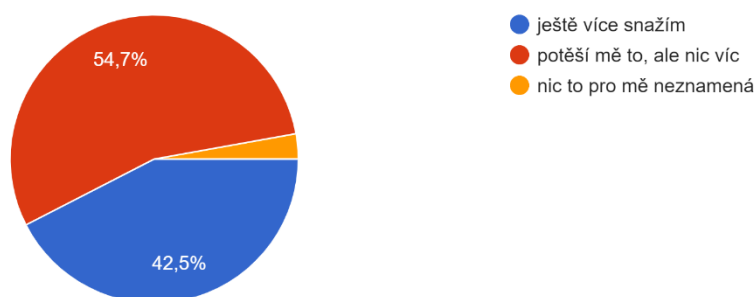
Na tuto otázku, zda žáci pracují raději sami, nebo v kolektivu byly odpovědi ve dvou případech skoro vyrovnané. Zde je vidět spousta jedinců, celkem 48 žáků, kteří jsou raději individualisti, různé činnosti vykonávají raději sami, tak dalších 44 žáků cca půlka z dotazovaných žáků pracují rádi, jak samostatně, tak v kolektivu. Zbýlých 14 žáků raději pracuje v kolektivu, než aby činnosti vykonávali sami.

Co z toho usuzovat? Hypoteticky se dá říci, že lidé, kteří raději své činnosti vykonávají sami, jsou spíše introvertní povahy, nebo spíše spoléhají sami na sebe, než na ostatní, či jsou to lidé, kteří jsou raději individualisté. Oproti žákům, kteří se vyjádřili v tom smyslu, že raději pracují v kolektivu. U těchto žáků by se mohlo opět pouze hypoteticky hovořit o extrovertní povaze, nebo se dá uvažovat tím způsobem, že raději pracují

v kolektivu, aby se vyhnuli zodpovědnosti za svou činnost a onu zodpovědnost převzal za ně kolektiv.

12) Otázka

Když tě někdo pochválí za nějakou činnost, tak se ....
106 odpovědí

Graf 16

U této otázky byly pro mě překvapující odpovědi některých žáků, konkrétně 3 žáků, kteří odpověděli, že, když je někdo pochválí, nic to pro ně neznamená. Hypotéza by mohla být, že je to jen jejich póza, že dělají jako by jim to bylo jedno, ale ve skutečnosti není, jen to je forma předvést se, nebo mohou být zklamáni tím, že se jim pochvaly za nic nedostávalo, proto ji ani nečekají a tím pádem, je jim jedno, zda je někdo pochválí. Možné jsou jistě další hypotézy, ale to tato otázka již nezjišťovala, proč tomu tak je?

Velmi potěšujícím zjištěním tady bylo, že naopak u většiny žáků je pochvala tím, co je motivuje k dalším či lepším výkonům. Motivovat pochvalou je to nejvíc, co se žákům může dát.

Závěr

Při ukončování základní školy si každý z nás prošel nutnou volbou střední školy, nebo učiliště, musel zvolit, jakým směrem se bude jeho další vzdělávání ubírat. Tato volba je pro mnohé dosti těžká, proto by měli mít žáci v tomto pro ně těžkém čase velkou podporu ze strany rodiny, učitelů, kamarádů a dalších odborníků ve vzdělávání, v poradenských službách, co se týká volby povolání. Volbu povolání by měli žáci uvážit, získat veškeré dostupné informace, být správně motivováni, aby si vybrali vše s rozmyslem a především zodpovědně.

Cílem mojí bakalářské práce bylo popsat, jaké faktory hrají důležitou roli při volbě povolání žáků, kteří jsou nyní v 9. ročníku základní školy a chystají se na střední školy, nebo odborné učiliště.

Práce obsahuje jak teoretickou část, tak část praktickou.

Teoretická část se zabývá tím, co vlastně znamená slovo motivace, kdo se na motivaci žáků podílí, jak se dá motivovat žák k učení, jsou zde popsány i jednotlivé vývojové charakteristiky ohledně postoje k možnému povolání, je zde poukázáno na poradenská pracoviště, které tvoří kariérový poradce, výchovný poradce, psycholog, atd. Jsou zde představeny formy zjišťování informací o školách, jako jsou Dny otevřených dveří, webové stránky škol, veletrhy škol a další.

Praktická část se zabývá zjišťováním vlastního šetření, které probíhalo formou dotazníku, který byl žáky anonymně vyplněn. Výsledky jsem poté interpretovala formou grafů a hypotéz.

Na závěr bych chtěla uvést, že volba střední školy či učiliště a tím povolání je u takto mladých lidí opravdu velkým rozhodnutím, které nemusí být zrovna to správné. V současné době je ale stále mnoho možností svou volbu, kdykoliv během studia, kdyby nebyla tou správnou napravit. Další možností je také rekvalifikace, kterou se zabývá spousta vzdělávacích institucí a tím mohou své původní rozhodnutí napravit. Když je ta správná motivace, tak cíl je vždy v dosahu.

6 Zdroje

Knížní publikace

ARMSTRONG, Michael. *Odměňování pracovníků*. Praha: Grada, 2009. Expert (Grada). ISBN 9788024728902.

BALCAR, Jiří, Jan HAVLENA a Petr HLAĎO. *Zvolil jsem techniku. Proč? faktory výběru studijního oboru a střední školy*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2011. ISBN 978-80-7375-484-6.

HARGAŠOVÁ, Marta. *Skupinové poradenství*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 9788024726427.

HLAĎO, Petr. *Rozhodování žáků absolventských ročníků základních škol o další vzdělávací a profesní dráze: analýza na základě dotazníkového šetření a ohniskových skupin*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013. ISBN 978-80-7375-874-5.

KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2.

KOHOUTEK, Rudolf. *Základy užití psychologie*. Brno: CERM, 2002. ISBN 80-214-2203-3.

KOLÁŘ, Zdeněk a Renata ŠIKULOVÁ. *Vyučování jako dialog*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1541-4.

MADSEN, K. B. *Teorie motivace: srovnávací studie moderních teorií motivace*. Přeložil Eduard BAKALÁŘ. Praha: Academia, 1972.

MRKVIČKA, Jiří. *Člověk v akci: motivace lidského jednání*. Praha: Avicenum, 1971. Život a zdraví (Avicenum).

NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia, 1997. ISBN 8020006257.

PETROVÁ, Alena a Irena PLEVOVÁ. *Kapitoly z obecné psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0769-8.

PIEPER, Monika. *Nápadník aktivit k volbě budoucího povolání: se zaměřením na řemesla a služby: [pro základní, praktické i speciální školy]*. Brno: Edika, 2013. Učitelův autopilot. ISBN 978-80-266-0173-9.

PORTEŠOVÁ, Šárka. O dětech, které jsou dvakrát výjimečné. *Psychologie Dnes*, Praha: Portál, 2006, roč. 12, č. 9, s 34-36. ISSN 1212-9607.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd., V Grada Publishing 2. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3133-9.

SRBOVÁ, Kateřina a Simona JEŘÁBKOVÁ. *Jak se učit efektivně: kurz osobnost[n]í a sociální výchovy pro žáky 2. stupně ZŠ*. Praha: Projekt Odyssea, 2007. ISBN 978-80-87145-23-4.

URBAN, Jan. *Motivace a odměňování pracovníků: co musíte vědět, abyste ze svých spolupracovníků dostali to nejlepší*. Praha: Grada, 2017. Manažer. ISBN 978-80-271-0227-3.

VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1731-9.

VÉVODA, Jiří. *Motivace sester a pracovní spokojenost ve zdravotnictví*. Praha: Grada, 2013. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-4732-3.

Internetové zdroje

Člověk a svět práce [online] 2019 [cit. 2020-01-04] Dostupné z: <http://www.zsnovolisenska.cz/files/csp.pdf>

IKS – SYSTÉM PORADENSKÝCH ZAŘÍZENÍ VE SPECIÁLNÍ PEDAGOGICE (ZKRATKA?) [online]. 2019 [cit. 2019-11-10] Dostupné z <https://adoc.tips/iks-system-poradenskych-zaizeni-ve-specialni-pedagogice-zkra.html>

K přípravě pro volbu povolání na základních školách [online]. [cit. 2019-11-04] Dostupné z: <http://www.pechacek.cz/skolak/CDBonus/ipsakt/Pripzaku.htm>

Nelehká volba povolání [online]. 2010 [cit. 2019-10-8] Dostupné z: <https://www.rodina21.cz/prace-slechti/nelehka-volba-povolani/>

Poradenství na základních a středních školách [online]. 2018 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <http://www.euroguidance.cz/poradenstvi-v-cr/poradenstvi-na-skolach.html>.

Rozhodování žáků základních a středních škol o dalším studiu a práci v pohledu žáků i jejich rodičů. [online]. 2012 [cit. 2019-10-04] Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/KP_Volba_zaci_rodice_pro_www.pdf

VÝCHOVNÝ PORADCE [online]. 2018 [cit. 2018-11-04]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/6-skola-a-podpurna-opatreni/6-7-vychovny-poradce/>

Výběr povolání může rozhodnout o úspěchu pracovní kariéry. [online]. 1999 [cit. 2019-10-04]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/finance/prace-a-podnikani/vyber-povolani-muze-rozhodnout-o-uspechu-pracovni-kariery.A_1999M275Z01C

Seznam grafů

Graf 1	Jaký předmět tě z těchto vyučovaných nejvíce baví?	31
Graf 2	Jaký typ školy chceš zvolit?	31
Graf 3	Kdo Ti nejvíce radil při výběru školy?	33
Graf 4	Připravuješ se na přijímací zkoušky na střední školu či učiliště?	33
Graf 5	Jaké povolání by si rád/a vykonával/a?	34
Graf 6	Pomohli Ti s výběrem střední školy či učiliště „Dny otevřených dveří“?	35
Graf 7	Řešili jste na třídnických hodinách, jakou střední školu či učiliště si vybrat?	36
Graf 8	Radil/a jsi se o volbě povolání s kariérním poradcem?	37
Graf 9	Radil/a jsi se o volbě povolání s třídním učitelem?	38
Graf 10	Pomohl ti ve výběru střední školy či učiliště předmět Člověk a svět práce?	39
	Napiš v čem?	
Graf 11	Kde si čerpal/a nejvíce informací o střední škole či učilišti na které si podáváš přihlášku?	40

Graf 12	Jaké povolání bys chtěl/a vykonávat?	41
Graf 13	Jaké jsou Tvé zájmy, záliby?	42
Graf 14	Volíš si střední školu či učiliště v souladu se svými zájmy?	44
Graf 15	Když vykonáváš nějakou činnost, pracuješ raději sám/sama, nebo v kolektivu?	45
Graf 16	Když tě někdo pochválí za nějakou činnost, tak se	46

Příloha

Dotazník

Dobrý den, v rámci své bakalářské práce na téma Motivace žáků při volbě povolání, si Vás dovoluji požádat o vyplnění dotazníku. Dotazník je anonymní a na jeho vyplnění máte čas 30 minut. Děkuji za spolupráci.

1) Pomohli ti s výběrem střední školy či učiliště „Dny otevřených dveří“?

- Ano
- Ne

2) Řešili jste na třídnických hodinách, jakou střední školu či učiliště si vybrat?

- Ano
- Ne

3) Radil/a jsi se o volbě povolání s kariérním poradcem?

- Ano, pomohl mi s výběrem vhodné školy
- Ano, ale nepomohl mi s výběrem školy
- Ne

4) Radil/a jsi se o volbě povolání s třídním učitelem?

- Ano
- Ne

5) Pomohl ti ve výběru střední školy či učiliště předmět „Člověk a svět práce“? Napiš v čem? (otevřená otázka)

6) Jaká praktická činnost tě nejvíce zaujala v předmětu „Člověk a svět práce“ (otevřená otázka)

7) Kde si čerpal/a nejvíce informací o střední škole či učilišti na které si podáváš přihlášku?

- Rodiče
- Webové stránky škol
- Kariérní poradce

- Výchovní poradce
- Psycholog
- Dny otevřených dveří
- Kamarádi

8) Jaké povolání bys chtěl/a vykonávat? (otevřená otázka)

9) Jaké jsou Tvé zájmy, záliby? (otevřená otázka)

10) Volíš si střední školu či učiliště v souladu se svými zájmy?

- Ano
- Ne

11) Když vykonáváš nějakou činnost, pracuješ raději sám/sama, nebo v kolektivu?

- Sám/Sama
- V kolektivu
- Podle situace

12) Když tě někdo pochválí za nějakou činnost, tak se ....

- ještě více snažím
- potěší mě to, ale nic víc
- nic to pro mě neznamena